

Зоя
Семеновна

ЛОВО
СОХДЕНЦЫМ

Дагестанское книжное издательство
Махачкала 1984

ББК 84 ТАТ,
С 30

Семендуева З. Ю.

С 30 Бовор сохденуьм.—Махачкала: Даг.
кн. изд-во, 1984. — 60 с.

Верю

Э стихигьо, дешенде оморетгьо э и сборник Зоя Семендуева, бирмунде оморенуьт чигьрет жофокеш, омбаре милетгьой вилеет иму, комигьореки гьисди тенбетене ихдиёри э гьемме тарафгьой зиндегуни гьеймогьоине.

Э стихигьо э товун Ватан ве дусди хэлгьго э дуьлхогьиревоз бирмунде оморени ватанхогьи ве дуьекирэхогьи одомигьой совети.

Э омбаре стихигьо шогьирие зен эдее тэгриф доре рачи ве буьзуьрги догьгьоймуре ве гьемчуьн жоборди ве мердьети догьлуьгьоре.

ББК 84 ТАТ.

С 1792052000—24 — 116—84
М—84
© Дагкнигоиздат, 1984 г.

ХУНИМ МЭГИНИ

Гоисдем э лов нуькере,
Денишире э шэх-шэхэ,
Чуьтам зури гловгьой энү
Хьэрекети пушо рафде.

У гьенжунде богъ-богъчере,
Даре гувот гьер дигьбоне,
Бошу кумек эй инсонгьо,
Зигьуьт гьер вэхд э булигьо.

Меремогe эгер эз ме,
Чуьн нуькере эй инсонгьо,
Гофгьоре э бенд бесде,
Кем несохде эшгъ эн дуьле,
Михундум ме гье мэгнигьо,
Бигьил бошут никедуьлгьо.

БУ ГУФДИРЕ

Туь кукме гьисди э серхьэд,
Ватане эй дошде гьэлхэнд.
У гьисд эн туь гьэрд жовони,
Хосде ловой эн дедеи.

Лап э дургьо туь гьисдигеш,
Туьре дире хосденуьмгеш,

Миденишуьм те оmore,
Токи глээиз дор Ватане.

Э гьер верэгъ когъозгьойтуь
Пури метлеб ватанхогьи,
Э гьер келмей эн гофгьойтуь
'Пури ниет келе дусди.

Гьер вэхд гъувот мидуьм туьре,
Бош дошдегор эн шолуми,
Хэлгъгьой глутьлом бу гуфдире
Гьеммишегьо бирор еки.

О, ОДОМИ

О, одоми, хъэсуьл оmore,
Вокурденге чумгьой туьре,
Эйчуь эхи бед гирисде?
Биразии туь бирмунде?

Офире оmoreй туь эй ники,
Зигьи гуфре верзирени,
Э азади туь зигьисде,
Вараюни согъ хорире.

Дануьсденуьм одомигьо
Гьемме е жуьр нисе бире,
Гъэрд инсони эй бире хуб,
Негьогъ глутьмуьр несохде пуч.

Инсон хъэсуьл оmoreи
Гьисди келе бэхдевери,
Эгенер э Ватан хуьшде
У бисдоге верзирени.

Ме хосденуьм эй инсонгьо,
Винуьт шоре нике рузгьо,
Согь гьуьмуьре рач зигьисде,
Невинире могьбулигьо.

ГЬУЪЗЕТ ТУЬНИ

Нисд екиш куьнд эри бала эз деде,
Четинире деде э рэхь ю берде,
Эри деде ги дуьл туьре вокурде,
Эзу омбар туьре екиш нис хосде.

Деде хьэсуьл овурдени ферзенде,
Хосдени у винуь ники овлоде,
Согьэ гьуьмуьр бирени у ловочи,
Эй гьэилгьо гье хосдени хушбэхди.

Гьич евэхдиш э дедегьо ферзэндгьо,
Гьэрд ишуре бегьем тегьер нис доре,
Беге нисдуьт гьеймогьоиш ужуьргьо?
Келе бире, гуш нис гирде дедере?

Эз гоф деде небу поит э дури,
О, балагьой келе деврон хушхьоли,
Сохит уре лап вегирлуь, хьуьрметлуь,
Данит у кор эришмуни гьуьзетлуь.

ПУШОБЕР

Э глүвзет Монувэхь Дадашев.

Нуввуйсдей туь дестонгьо,
Эри хэлгь хушбэхди хосдей,
Э гуьнжунде келмегьо
Дуьшмере селт сухундей.

Эшгьлуье дуьл туь поисде,
Дие мэгни нис хунде,
Норей жуне туь э женг.
Гьэлем норе, вегуьрдей туфенг,

Эй шогьир дуьл гирисде,
Тегьер усдо гуьнжунде,
Мэгнире у хундени,
Эл юре дусд хосдени.

Бегем шогьир гьич муьрдени,
У пушобер глүмуьрини,
Эй шолуми ве эй дусди
Дестонгьой ю кумек гьисди.

НИБУ ЖИГЕ

Туь эз куче гирошденге
Вохурдени дусдиш, дуьшмеш.
Дуьл ишуре туь нивини,
«Руз эхэйрбу»—ёгьин туь ди.

Эге гурунд туь хуьшдере
Э пушой эл негирдиге,
Кем нисохи хьурмет туьре,
Дананменди бирмундиге,
Михою эл гьер вэхд туьре.

Хубгьо гьер вэхд хуби гешде,
У хьурмете звер сохде,
Бедихоггьо гье пес мунде,
Нирасуьт э метлеб хуьшде.
Эй энугьо э гъэд жерге
Гьич евэхдиш нибу жиге.

БЕДИ ХОСДИГЕ

Гэзизе дусд хьисоб сохде,
Туьре хосдем ме эз дуьли,
Оммо э дуьл огъу гирде,
Мере, тегьер мар, гезири.

Ме хубире эй туь гешдем,
Четине вэхд кумек бирем,
Оммо туь хосдей зобуни
Эйме, э дуьл гирде беде.

Гъэдуьр недан, эйчуь гьечи?
Бирей чугъул, пучечи?
Эйчуь эхи недануьсдем?
Туьре дусд эйме гирдем?

Дусди келе хьурмети,
Гъэдуьр юре дануьсдиге.
У кор туь лап сечкуини,
Эй хэлгь беде хосдениге.

МЕРЕ ХЪЭЗ ОМОРЕ

Мере хъэз оmore денишире,
Раче чигърет догъгьоймуре.
Электриш ишуьгъ доре,
Чуьн астарай эн зуьм-зуьме.

Мере хъэз оmore денишире,
Чуьтам васал, эз глэрей догъгьо.
Шах-шах рихде нуькерегьо,
Вараюсдет эз гуьл доргьо.

Мере хъэз оmore денишире,
Э гешдеки жовонгьоре.
Э жилгъэгьой глэрей догъгьо,
Шоре муьгъбет пур э дуьлгьо.

АСТАРЕЙМЕ

Э ёр мени, э глэили,
Келетегьо мигуфдируьт:
Э ю хумне, э одоми,
Астарегьой асму веруьт,

Э у гофгьо сохде бовор,
Астарепок бире шевгьо,
Мигешдуьм ме уре омбор,
Астарайме нисд э гьово.

Оммо мохурд шев—руз э мө
Е астаре э руй хори,

Товуш мидо, тегьер чуьшме.
Эри гьемме у мозоли.

Э жеш мере гьисмет бердге,
Э коми куьнж эн вилеет,
Астарейме эз Кремля
Мидуь мере эшгь ве мугьбет.

РАЧЕ ЧИГЪРЕТ

Назуюшменде раче чигърет
Гьисд шори дуьл эн жовони.
Шевиш, рузиш гьисдуьм гузет,
Хосдеи ме энжэгь туьни.

У сиегье, раче чумгьо,
Венгесд э дуьл ме муьгьбете.
Сохди мере бенд угьо,
Мекуьш, гуьзел, туь гьисмета.

Мебисдоге пардуьш мере,
Зу э кин туь пар мизеруьм.
Шоре метлеб жовонире,
Эри туь ме мигуфдируьм.

Дуьл ме хомуш гьич вэхд нибу,
Тейте эз туь гоф вегирде.
Гьемишелуьг хьозури у,
Э туьревоз эри гешде.

Шевиш, рузиш мигирисуьм,
Эге туь «нэгл» гуфдириге.
Лап мозоллуь ме мибошум,
Э ме гьисмет бисдориге.

ДУРИМ ЭЗ ЕКИ

Туь офтои, ме менг нисдуьм,
Оммо гьердуь гьисдим бедбэхд.
Туь тэхьной, меш е текуьм,
Зури-зури рафдени взэд.

Шев giroшде бирени руз,
Соймишигьо бире сергьуз.
Чуьн офто ве менг шеви,
Нивохурим гьич эеки.

СЕВГИЛИ

Гэзоб гуьлом э дуьл дарафд,
Туь рафдеки, ой севгили.
Э чумгьой ме хов неварафд,
Туь рафдеки, ой севгили.

Дегиш бисдо эвир гьово,
Бивэхд пажи гьуьзуьлгуьлгьо,
Э руй хори сер но угьо
Туь рафденки, ой севгили.

Туь себебсуьз уч бисдори,
Эй чумгьой ме лерзи хори,
Селт вир бисдо, дур рафд шори,
Туь рафденки, ой севгили.

Ранг эн руй ме вешенд зерди,
Эки гуюм и чуь дерди.

Товуш чумгьой мереш берди,
Туь рафденки, ой севгили.

Рузгьой глүьмуьр дегиш бисдо,
Жовоне сер э дерд офдо.
Сие муйгьо сипи бисдо
Туь рафденки, ой севгили.

МИБОШУ ПЕШМУ

Ме глэзиет хурдеки,
 Мисохди шори,
Э раг дуьлме у кор
 Сохди бед кори.
Дануьсде бош дие дор
 Бегьерсуьз мимуну,
Гъисмете пой зенуьгьо,
 Бирени пешму.
Бирмунди хуьшдере
 Э тегьер эн кес.
Вир бисдо э и дуьл
 Добугьо хъэвес.
Огол зеригеш,
 Дуьл нивгорду.
Гъисмете пой зенуьгьо
 Бирени пешму.
Э рэхь туь кеширем
 Омбаре жофо,
Оммо не вегирдуьм
 Е гилеш софо.
Эйчуь ведиромори
 Туь э ёр бейбофо,
Гъисмете пой зенуьгьо
 Бирени пешму.

Эгер изму пешму
 Бирейгеш сэхд
Дануьсде бош ёр, э туь дие
 Нибошу гъисмет,
Нум ёре гирденгеш
 Мибоши хъэсрот,
Гъисмете пой зенуьгьо
 Бирени пешму...

БИЁ ЁР

Геймиш бирет э гуьлгьой васали доргьо,
Туь ёр ширини эз гьеммей энугьо.
Биё ёр, геймиш бире тегьер гуьлгьо,
Шевиш-рузиш э рэхь туь деруьт чумгьо.

Э ховиш чигьрет туь э пушоймени,
Бэхд мени туь, хэндей эн ловгьоймени.
Пейлей гловеш эз лэглэй ме минорум,
Зу эз шори туьре гьэл мигирдуьм.

Сие хол э руй туь ярашуьгь доре,
Эри гьер ярайме у офди чоре.
Эжигей туь екиге нидануь бире,
Биё ёр, метлеб дуьл ме, воку дере.

Гьем эшгь мени, гьемиге эй дуьл шори,
Туьни хосдей дуьл ме э руй эн хори.
Мегу, хосдегор туь эз хьол офдори,
Биё ёр, чум ме э рэхь туь дери.

ЭРИМЕ ОФИРЕ ОМОРЕЙ

Эз глэили э туь бендуьм,
Туьсуьз чуьтам гуюм хэндуьм,
Туьре эз ме хэбер нисди
Энжэгъ дуьл ме э туь бенди.

Гуьзуюргууьлгьо селт бири лов,
Гьер тарафе сохди тов-тов.
Рачи энз гуьлгьо туьни,
Дуьл эри туь хьэсротини.

Эз раче сес овоз буьлбуьл.
Хэбер бири ченд жире гуьл,
Дуьл э сине тоб нис доре,
Воисдени туьре дире.

Э туь ухшеш екиш нисди,
Эри ме туь келе бэхди.
Э кес гъисмет нигьилуьм бире,
Эри ме оморой офире.

ДУХДИР — ДУСМЕ

Тегьер гузги, палаше глов,
Чуьтам сое бурмундеге,
Оморембу гьер шев э хов,
Чигьрет эн ёр э пушойме.

Шеш сал туьре гузет сохдем,
Вогошдей туь гьони, духдер.

Ниет дусди э дуьл дошдем,
Туьре эз ме нисди хэбер.

СенигIэт туь духдирини,
Эй нечогъгьо сохде чоре,
Чуьтам очугъ гуюм гьони,
Э дуьл дегьо войгей мере.

Эй оморе ме э кин туь,
Де вогънейге нисди мере.
Ме жовонуьм ве гьем жонлуь,
Эй дуьл дусди сох туь чоре.

ТУЬРЕ ДИРЕНГЕ

Битмишгьо согъ зимисду
Герме рузе гузет сохде.
Эз еки дур бирейм изму,
Туьре дире дуьл ме хосде.

Миёв у руз герми—хуьром,
Битмишгьо хьэз мисохут.
Мереш мирод гьисд э гIуьлом,
Дуьлгьой дусди зу вохурут.

Дириритге: беромоей гуьл
Суьфде бире гIожиз, сергъуз.
У гIэйбе-гIэйб, эз гъэд энгуьл,
Велг лов сохде, бирени дуз.

Тегьер гуьл богъ, э шоре руз,
Руе еки вохурденге.
Нипоюм ме гьич серегъуз,
Туьре дуьшшор ме диренге.

ДУСДЕ ДИРЕ, ДУЪЛ МИВЕРОВ

Сер эн шев бу, веро мо менг,
Сине эй дуъл гуйге бу тенг.
Астарагъош мидорут шевгъ.
Тэгди мисохд дуъл ме энжэгъ.

У тэгдиреш гъисди войге,
Эзу хэбер нибу менге.
Сэхд гузетуъм, дусд ме миёв,
Уре дире дуъл ме меров.

...Гирошдетгеш салгъо омбор,
Угъош, тогьер эн рэхъгирор,
Эз дусди дуъл бейхэберуът
Ве тегьер менг, чуьн шогъидуът.

МОЗОЛЛУЪЕ ГЪИСМЕТ

Немунди э ёр чуь вэхд бу,
Диреймгъо екире гьердуйму.
Гэйбе-гэйб мигуърди гъул мере,
Теклифиш мисохди чендборе.

Кими вэхд сохдени туь гузет,
Э тегьер гъэреул эн серхъэд,
Гье гешде михунди туь мэгни,
Гуш дошде поисдем меш пэхъни.

Егиле э хуьшде домунде,
Дес мере туь песде шувунде.

Туй бирден гуфдири шоре лов:
«И гъисмет сад салгьо мидуй тов».

..Омборе салгьошки гиросдет,
Э сифет жилгъэгъош офдорет.
Гене туй э тегьер пушоте
Эри ме дошдени муьгьбете.

ЭШГЪ ЭН МУЬГЪБЕТ

Эдей сухде э дуьл гIэтош,
Нисе бире дие ёвош.
Уре муьгьбет дегесунди,
Э и хьолиш у расунди.

Учмиш бире, тегьер серсон,
Вир бирени сабуьр инсон.
Э сер догъгьо, е э дере
Эдем жесде, гъэнет зере.

Расде дусди—уни муьгьбет,
Небисдогеш белкем гъисмет,
Энжэгъ бесде, сэхде имид
Ве женг беруь, тегьер игид.

ОШУГЪ БИРЕМ

Гуьле хуно очмиш бирей,
Ошугъ бирем э туй духдерI
Туйре дире, бирем ме шор,
Бэхд мени туй ширине ёрI

Туьни мелхьэм эн гьер яра,
Дуьл мере туь месох пара.
Дур мевирих эз хосдегор,
Бэхд мени туь ширине ёр!

Эри шевме туьни товуш,
Эз гоф туь дуьл бире хомуш,
Ширини туь тегьер онор.
Бэхд мени туь ширине ёр!

Лап рачгьош ни беруь борж,
Эри руй туь, мегьил михьтож.
Биё сох мере дуьл шор,
Бэхд мени туь, ширине ёр!

ДУЪЛМЕРЕ Э ГОФ ОБУРДИ

Мэгнире э гьечу туь хунди,
Дуьлмереш э гоф оворди.
Бируьм бейхэбер эз муьгьбет,
Э дуьлмеш пэхьни бу у ниет.

Имугьой офдорем э думит
(Эй энү мере глэйб месохит.)
Кими вэхд дуьлпесо биренуьм,
Дусде ме зу дире хосденуьм.

Пенжере лет ю гьисд вокурде,
Дуьл хосде руй э руй вохурде.
Сес мэгни омоге эз дури,
Мигуюм севгили омори.

ШЕЙ СЕБЭХЬИ

Похли-похли, гэрсе хуно,
Белгэм гирде велг, савзере.
Шей себэхьи уьшуьгь мидо,
Э шон чуйшме ригаз доре.

Жун гуьл, савзе тозе бире,
Хурде хурек шей себэхьи.
Хуьрд сохденуьт тешнеире...
Мереш э у лап темэхьи.

Ме себэхьгьо диренуьмге,
Э сер савзе шей нуьшдеи,
Гуйге угьо чум ёриге
Ве пуруьтге эшгь хосдеи.

Шей себэхьи, туйни темиз,
Э хумнейтуь гоф гешденуьм.
Мэглэнолуь бошут гьер риз,
Хурек хэлгь бу—ме хосденуьм.

ПЕШМУНИ

Э гзили недан бируьм,
Э гэвл гуйлом недебируьм
Ве э гэдуьр бебе-деде
Недебируьм увэхд гьеле.

Оммо угьо шев те себэхь
Эри эвлод бируьт чумрэхь.

Шевгьо ховсуьз кем нимундут.
Хэсде бире эз дерд—думут.

Имогьойле келе бирем,
Э метлебгьош ме расирем.
Кеширенуьм ме пешмуни,
Эйчуь нисдуьм глэил гьони.

Бошум кумег бебе-деде,
Зевер гуьруьм ме хьуьрмете?
Эжит ишму, бебе-деде,
Вогордунум гьэрд эвлде!?

НИС ВОИСДЕ МЕРЕ ДИЕ

Нис воисде мере дие
Товуше руз думонлуь бу,
Дедегьоре гьэмлуь дире
Ве э гьуьлом жевгь офдону.

Нис воисде мере дие
Муьгьбетлуьгьо журо бире,
Хори, асму глэтош гуьруь,
Бошут угьо дердлуь, гьэмлуь.

Нис воисде мере дие
Глэиллегьо езугь бошут,
Гуьрде вэглдо нум бебере,
Хьэсрот бире, ох вокошут.

Нис воисде мере дие
Жовонгьойму фурмуш сохут:
Энжэгь дусди, еклуьгире
Беде дуьшмеш хуьрд нисоху.

ЭРИ ПОЧТАЛЬОН

Дуре хэбер, нике хэбер,
Е эз дигьбон, е эз шегьер.
Оврудени эри инсон,
Дервокуйму, почтальон.

Севгили ме э дур гьисди
Те оmore когъоз дусди,
Мибисдорум ме нигорен,
Те туь оmore, почтальон.

Э душ пуре тогъор вери,
Мидируьмге у омори.
Те гьопуре у вокурде,
Мирафдуьм куьнд эй вохурде.

Тегьер суьгъде дусд ве мирос
Овурдегор газет, когъоз
Гьисд эриму почтальон,
Хьэрмэхь эн пир ве эн жовон.

ЭРИ ДЕРБЕНД

Эри туь хунденуьм мэгнире,
Тэгриф доренуьм дусдире.
Туь гьисди шегьер эн гъэдими,
Эриме Ватан эн гъэили.

Э тегьер эн сенгъгьой садсали,
Тоб дори хэлгь зурбо четини.

Нике руз, товуш бу ниет.
Могъбули ве глээоб бу гъисмет,

Пенжогъ сал зиёди азадим,
Хубе руз эдее диреним.
Пушоте туь бири шегьер дерд,
Имогъой гуьллуь богъ гъисди Дербенд.

Кучегъо геймишуьт, чуьн синбогъ,
Эвир ю темизи, чуьн ейлогъ.
Хэлгъгъой юш эеки бирорут,
Гъемише мозолменд, дуьлшорут.

Эри туь хунденуьм мэглнире,
Тэглриф доренуьм дусдире.
Туь гъисди шегьер эн гъэдими,
Эриме Ватан эн глээили.

Эрмекчи

ТЭГРИФИ ДЕВР

Рэхъ вокурдет э эвр гъово,
Жевлон зере рузгъо-шевгъо.
Астарагъой ковре асму,
Тегьер гъунши бирет изму.

Гъэнетлуье гъуш пулати,
Жофой желде хэлгъ Совети,
Э эл гуьлом нишон бурмунд
Ве э космос рэхъэ вокурд.

Глээил ве пир, гъозор милет,
Гъемме хэлгъгъо тэглриф дорет
Кук партией эн Ленине,
Игид хэлгъи — Гагарине.

Космонавтгьо—тэгрифи девр,
Игидгьойму меравт звер.
Миёв у руз э Венера
Мерав инсон сэхьиб бире.

ИНСОНГЬО!

Зигьисденим, бейхэбер вэхд гирошде,
Метлебгьоре пэхьни э дуьл сэхд дошде.
Оммо уьлуьм кей омогеш гьэришу,
У рэхьмедуьл эри екиш нибошу.

Энжэгь увэхд дуьл эн гьемме сухдени,
Кейки бивэхд хун жовонгьо рихдени,
Кейки глэил э гьэл деде хэндуйсде,
Песде гьердуй эз бомб дуьшме беисде.

Эйчуй уьлуьм шев-руз уре терсунде?
Пуьмуьр инсон дураз нисддгеш зиёдте,
Чуьтам гьони сокит мибу дуьл деде?
Довглохогьиш хуьшдению гьисд бенде.

Ме, чуьн деде, эдем хосде, инсонгьо,
Эжигей туп ве виз нолей косодгьо,
Темиз бугу эвр эн хори ве гьово.
Шиновим сес хуше овоз мэгнигьо.

БИРЕНУЬТ БЕБЕГЬОШ

1.

Вэхд довгло бу, гьизгьин эн женг,
Шев торик бу, невебу менг.
Миомо сес ноле ве виз,
Гэтош эн туп микешу риз.

Гуьрдет э бенд чор эйлонме,
Имуре берд есир дуьшме.
Зэхм эн яра мидо сэхд дорд,
Дуьшмен сурул, тегьер жоллод,
Сохдембу гуж э есиргьо,
Десдей «эсэс» эн немцигьо.
Кумег бире дуь эеки,
Е ченд милет урус, лезги...
Меш ки бируьм тэхьно е тат,
Бироргьойме бируьт ченд сад.
Бисдорим гуьрд десде-десде,
Вирихденим иму песде.
Ченд улкегьой Европаре
Гешдейм иму, чуьн оворе.
Гогь э Франц, гогь э Дани
Сохдейм иму партизани.
Мибердим женг желд—боребор,
Бирим эйшу тегьер бирор.
Эй гьемме бу дуьшме еки:
Фашист—хунхур, жинс эн сеги.
Оммо э дуьл Ватан дебу,
Бирим омбор хьэсрот эн.
Верасд довго. Асму вокурд,
Ферзендгьоре Ватан вохурд.
Динже жофо ве ободи
Эри иму сэхд мироди.

?

Шохьонгум бу. Куфдут дере.
Вокурденуьм дер хунере,
Э домой дер е пире мерд
Сергьуз, гложиз, сэхьиб сад дерд,
Чуькле шелей тумореи
Э дес эни езугь дери,

Фамилере ве нум мере
Чуьтам гьисди гуфди э ме.
Мэхьтел мундун: ки миё бу,
Гьечи мере хуб шиноху?!
Теклиф сохдум ме э хуне,
Сифет мерд до бегьем гуне.
Дуьл инсони гоф сохде лол:
Э фикир ме гешд ченд хэёл,
...«Си сал пушо дедейму муьрд,
Бегейму зен тозе вегуьрд.
Ме увэхди бируьм гьеле
Пенж-шеш сале, лап чуьклеле.
Зенбегейму, тегьер уге,
Мере нихосд эйчуь буге.
Микуфд, микуьшд, мивоно гуж.
Бегеймуш бу бегьеме пуч.
Михурд, мигешд лап гьэдерсуьз,
Нимунд е руз гьич ичкусуьз,
Гьэгьр энуре эз ме михосд,
Э пэхьники у чуьш мисохд,
И гужгьоре тоб недаре,
Хотур эн зен эй немунде,
Гуфдиренуьм эри бебе.
Бегеш эз гьул мере гуьрде,
Сургум сохде селт эз хуне
Берде до э етимхоне.
Суьфде шэхь зе дуьл ме унжо.
Бегем бебе небу бижо?
Мегьгьо, салгьо мигирошдгеш,
Ниоморут гьич е гилеш.
Чуьтам есир э гьэриби.
Хьэсрот Ватан сэхд бирени.
Гьечу хьэсрот бебе бирем,
Руй энуре гьич недирем.
Бегелуье етим бирем,
Е руз бегьем ме недирем.

Етимхоне, етимхоне...
Инжо бири эй ме хуне,
Инжо офдем бебе-деде,
Ватан бири айме гьемме.
Бегем э ме лоигъини
Э у сохум ме хогъини?
Биремгеш ме эз Ватан дур,
Дошдем номус ве гьем обур»

3.

...И фикиргьо э дуьл дери,
И мердиш чум сэхд донори.
Дуь одоми гьэргъэ хуно,
Дерим иму э и хуне.
Нуьшунденуьм ме и мерде,
Пуьрсиренуьм хьол ве дерде.
Гофе сер гуьрд глэйб кешире,
Охиш эз дуьл вокошире.

У гоф мисохд, чуьн тэхсиркор,
Гьер гоф мисохд э ме сэхд кор.
Бирден поисд, пезде гуфди:
«Туь, балай ме, мере гоф ди,
Эз гофгьойме бейкеф нисдге
Ве мере ёд нихуниге?
Э сурогь туь омбор гешдем,
Газетгьоре хуб фегьм сохдем.
Эз товун туь эхир хундум,
Имогьойле офдем туьре,
Эз гьинор туь шори сохдум.
Воисд пиш сох туь бебере.
Э пушой туь миофдонум,
Туь вегурдей эз ме ондум.
Менуьм бебе изму гьэмлуйь.

Тек—тэхноюм пушой муьрде,
Кес нисд митош эй вегуьрде».

Езугъ омо мере омбор.
Фикиргьой ме бисдо чен бор.
Эз гьул бебе гьони гуьрдуьм,
Э пой уре вэхизундум.
Суьфдеи бо ме э гьуьмуьр,
Бугеш мере келе сабуьр,
Гуфдируьм гоф шох э сифет:
— Чутьам хунде мере ферзэнд?
Мере дошди Ватан Совет,
Ме гьисдуьм кук келе кифлет.
Туй беbei, энжэгъ беbe...
У лербе нисд эн вэхд довго
Туй венорей э ме лербе.
Ве диремгьо четинигьо.
У лербере, беbe, э дуьл
Туй венорей эй согъ гьуьмуьр.
Имогьойле э пире вэхд,
Ме герекуьм бебере сэхд.
Нэгл.. Нисохум э туй езугъ.
Беbe! Гуит э кук буйругъ!

ЛОВОЙ ДЕДЕ

Гьетте гьэнет муьхькем бире,
Гьуш хьозури эй паруьсде.
Гьишде лулей эн хуьшдере,
У э дури гьэнет куфде.

Ферзэндгьоймуш э гьечунуьт,
Тегьер эн гьуш келе бире.

Эз дедейгъо гуфдиренуът:
— Хьэлол сох туь э ме шире.

Э рэхь эдем ведарафде,
Небу боши дедей гьэгъри,
Биё офум рэхь эй хуьшде,
Вэхд рафдей ме изму бири.

Дуьл эн деде гьелбет могъбул,
Гьетте шинре мибу суьфде.
Песде мибу у шоредуьл.
Балай куке рач фегьм сохде.

Сер мигируь ловогъоре,
Эй ферзенд эри хосде:
— Бура, кук ме, рэхь шорире,
Ватане туь э дуьл дошде.

Фурмуш месох хок хорире,
Э коминжо келе бирей.
Ве гьемчуьн у инсонгъоре
Эз ки, кук ме, эшгъ вегирдей.

Э чуй жигеш бисдориге,
Дан ки туь одомини.
Коми рэхьэш туь рафдиге
Инсонъети хуьърмет туьни.

НИСЕ МУЪРДЕ

Гирошдуьтгеш омбар салгъо,
Чигьрет эн кук фурмуш нибу.
Те чумгъою хьэрзо гьисдгъо,
Дедей куке гье мигешдуь.

Нидануь гьич дуьл эн деде,
Е мэхэлиш сокит бире,
Согь глүьмуьр, ю, лово хосде,
Огол зере ферзенд юре.

Э хуней кук у лампере,
Дегесунде хомуш мибу.
Когьозлегьой довгоире
Э ён лампе у михуну.

Нивэхизуь сер тик гирде.
Эз гуниле офдонугьо,
Эри ватан жуне нуьгьо,
Гьич е вэхдиш нисе муьрде.

Чигьрет энугь гьеммишелуьг
Эй хэлгь Ватан ве эй деде.
Гьем глүьзетлуь ве гьем буьзуьрг
Едигор ве глэзиз мунде.

ХОГЬ ВАТАНЕ

Гьер инсоне васалиш гьисд, поизиш,
Гьемишелуьг нисе бире гьич екиш.
Эз ю бэгьдо гьер одоми нум гьишде,
Э ю гуьре у нуме у вегирде.

Беднумире эй вегирде четин нисд,
Никисохэ гьеммишегьо хьуьрмет гьисд.
Сох никире хубе нуме эй гьишде,
Э негьогьи пуч несохде гьич вэхде.

Рузгьоймуре шевгьо дегиш сохденуьт,
Рафде рузгьо вогогьруш нисе биренуьт.

Тэгди сох туь коре пушо берде.
Ненге инсон эз гуьмуьриш пес мунде.

Бирмун гьинор те поиз туь оmore,
Э девр иму хуьурмет гьисди жофоре.
Эз дуьли хогь туь гьеммише Ватане,
Муьрде бэгьдош у гереки инсоне.

СУЬМБУЬЛ

Э ранг эн суьрх, зерде хьини,
Селигьэлуь э бенд дери.
Гьечу веди бире суьмбуьл,
Буле мэхьсуьл, шори эн дуьл.

Чуьн бикегьо лой-лум доре,
Кими вэхд лос зими бире.
Е вэхдиге туь мивини,
Э сер дерьёгь шар гешдени.

Э эшгэвоз кук, комбайнер,
Комбайн энү, тегьер геми,
Мэгни муьгьбет хунде эй ёр.
Дурундени мэхьсуьл гьони.

Диренге ме бул гендуьме,
Воисдени тэгриф дуьм ме:
Жофокешгьой дигьбонире,
Сэхьиб були, хушбэхдире.

Э СЕР ГЪОВРЕЙ ДЕДЕ

Э сер гъоврей туь поисде,
Эй сес туь ме хъэсрет бире,
Шевиш-рузуиш суьгъде деде,
Туьре эдем огол зере.

Эйчуь дедей, туь зу муьрди
Э сал глутьмуьр не расире.
Эйчуь гьечи езугъ гьишди,
Эйки гуюм ме дерд мере.

Дерд ферзенде энжэгъ деде,
Дануьсдени вогу сохде.
Оморей эй не вогошде,
Балай туьре дердлуь гьишде.

ДОР Э СЕР БИЛОГЪ

Чуьн гъэреул э сер билогъ поисдей,
Лугегьоре э чор тараф лов сохдей.
Савзе велггьо э гуш-гуши дебире,
Дирегьоре эри еки гуфдире.

Духдерун догъ э ён билогъ оmore,
Дуь эй еки дуьлгьошуре гуфдире.
У гофгьоре гьеммере туь шинире,
Дануьсдени пэхьни сохде сургьоре.

Соймишигьо э соей туь нуьшденуьт,
Дуьлгьошуре унжо серин сохденуьт.

Эй инсонгъо де у коргъо сур нисди.
Эйтуь угъо чендгъэдериш хъуърмети.

Кошдегор, туь гъелбетки дануьсди,
Эри ники туьре инжо у кошди.
Кини у мерд туьре инжо кошдегор?
Е богъдори енебуге рэхъгирор.

Унегуьре ме не бире гъич гъемин.
Ки гъисдигеш никисохи у ёгъин,
Шоре мэгъни эри туь, дор, хунденуьм,
Кошдегоре эдей тэгъриф доренуьм.

О, ДЕДЕЙ

О дедей, тегъер суьрх э пембе,
Э гъечу мидошди ферзенде.
Кеме шев туь ховсуьз не мундей,
Те себэхъ ненуйгъо туь хундей.

О, дедей, бири вэхд четини,
Э хуьшде хорундей хъижрони.
Имуре не гъишдей туь гисне.
Мидошди э герми эн сине.

О, дедей, серлеш дорд мидоге,
Э хъэлов нечогъи миофдоге,
Хуьшдере э гъер ло мизери,
Чоресох баларе миверзири.

«О, дедей!» — кимигъо гуфдире,
Э дуьл ю е гоф-чи оморе.
Лап омбор гешденуьт дедере,
Вохурде, бэхш сохут дердгъоре.

О, Дедей, ченд эвлод туь гьйшдей,
Гьеммере э е чум туь дошдей.
Песг эйчуь балагьо имбуруз,
Кимигьо э шир туь нисдуьт дуз?..

О, ДОГЪИСТУ!

тегьер эн гьуш мескен зерейм э догъгьо,
Чуьн эй чупон, хунеймунуьт ейлогъгьо.
Мелхъэм сине гьисди эвир эн богъгьо,
О, Догъисту, туьни гъэзиз эри ме.

Пар зеруьмгеш э дургьо, тегьер гьуш,
Э лулейме мивогордум, бире хуш.
Эй ме хоши гьисдуьт доргьо ве сенгъ туьш.
О, Догъисту, туьни гъэзиз эри ме.

Э ченд зугъу мёгъни хунде пир-жогъил,
Дусди ишу гьисди темиз—жовогъил.
Говгъой чешме эдет доре рач руьгъ-руьгъ,
О, Догъисту, туьни гъэзиз эри ме.

Бегем мибу эз туь журо гьич бире?
Гьер куьнж туь эриму гьисд чуьн гъэле.
Туь дорени эшгъ мёгънигъой шогъире,
О, Догъисту, туьни гъэзиз эри ме.

ЗИМИСДУ НЕ ВАСАЛ

Зимисду, сэхд гэгьр вечире,
Бесдебу рэхь эн васале.
Тегьер бурме тик пичире,
Вэхуьшдебу кулок—зуьгбе.

Хьюьрш зимисду кем-кем поисд,
Зуьгбей кулок хомуш бисдо.
Хьэл бисдо верф, хиникиш нисд.
Асму очугь, вокурд офдо.

Эжигей верф гуьлгьой доргьо
Сипре ранге гьобул сохдут.
Беде дуьлгьо бирегоргьо
Э зимисду ухшешинуьт.

ГІЭЗИЗЕ ХОРИ МЕ

Хорире — ме ватан хунденуьм.
Хорире, чуьн деде, хосденуьм.
Хорире сохдени рач геймиш,
Э тегьер эн глэруьс безенмиш.

Хорини эриму берекет
Хорини шогьид девр ве муьгьбет.
Имуре у хьэсуьл овурди
Хьисобсуьз инсонгьош суьперди.

О, хори, гьувот туь зурбои.
О, хори, гьуьмуьр туь омбори.
Хосденум ек бошим э гьувот
Гьуьмуьриш дураз бу эн эвлод.

Инсонгъо, хюютгъо ободи,
Нигъилуът э глүүлөм бу беди,
Яралуь бу хори эз бомбгъо,
Пуч бошут шегъергъо ве хэлгъгъо.

О, ВАТАНМЕ!

О, Ватанме! Эри ме гу
Эйчуь туьре дуьл хосдеге
Сур нисдиге эй ме воку,
Чуьтам э дуьл гуьрдей жиге?

Белкем буьлбуьл руз эн васал,
Хэненуйме э дор вери,
Хундиге у эри ватан
Мугъумлуье раче мэгни.

Белкем э ён гуфере.
Э хундеки дедей ненуй,
Эри бала у гуфдире:
Туь эй ватан веро хушруй.

Белкем бебе, эз гъул гуьрде,
Гердундеки э сейл мере,
Гьер тарафе у бурмунде
Ве ватане хогъ гуфдире.

Эзуними глазиз ватан
Ве э дуьлиш муьхкем нуьшди?
Эри эвлөд, сэхд гъэдуьрдан,
У эз гьер чиш зиёд гьисди.

ЖОБОРДЕ ЗЕН

Э фабрика ме е ченд бо
Дирем э кор жоборд зурбо,
Желде жофой духдер догъи
Эри гьемме гьисд синогьи.

Коре сохде зури ве соф,
Лап сэгъэти эри эн гоф.
Оммо дуьлшор хъэвескори,
Хьовиргьоре эшгъ дорени.

Муьхшуьлире эри хуьшде
У э мэгIдон жофо гешде.
Войгей энугьони гьисди
Эй бире желд коммунисти.

Э четине жигей эн кор,
Е гьисдиге пес мундегор,
Унжо рафде э кумеки,
Игид жофо духдер тати.

Эри энугьогьир хунде,
Раче мэгIни хунче гуьрде.
Васал, поиз, тегьер эн гуьл,
Ватане у рачи мидуь.

ГЬИСМЕТ ЕКИНИМ

Э сер билогъ дире туьре.
Дуьле сухунд у рачи туь.
Гьер руз гузет сохде туьре,
Бисдорум бенд гьечи э туь.

Зерде бендгьо дуллу бири,
Лой-лум хурде э сер сине.
Гізтош муьгьбет дегесири,
Чуьтам буйругь дуьм ме дуьле.

Ме гьер сэбэхь зу вэхуьшде
Э ён билогь оморенуьм.
Не хурдемгеш ме гьич «боде»,
Туьре омбар ме хосденуьм.

Э душ сову туь веноре,
Э кин билогь оморени.
Сеч не сохде туь гьич мере,
Гов вегуьрде вогошдени.

Э сифет туь денишире.
Э туь гуьфре воисдени.
Оммо гьетте туьре дире,
Гофгьо эз дуьл вирихдени.

Э туь духдер минет мени,
Пой, э еки сохим суьгьбет.
Мере, духдер, воисдени,
Ёгъин э ме боши гьисмет.

Туь э ме ди совуй гове,
Э жигей туь ме миберуьм.
Эй не гьишде хотур туьре,
Чуь шелегьош ме микешуьм.

Дуь э еки дуьле доре,
Бэхдлуь бошим гьердуьеки.
Ёгъин гьисди имид мере,
Иму гьисдим гьисмет еки.

ФУРМУШ НИСЕ СОХДЕ

Э глүзет С. Изгияев

Чуь зу рафди эз кин иму,
Туь имуре гъишди мешму.
Бегем шогъир гъич муърдени,
У ки хэлгээ дусд хосдени.

Гуьмуьр комос эйчуь биё,
Бурав хубгьо эзи дуьньёгь.
Бегем усдош вир бирени,
Шогъир усдой эн гофини.

Эй шолуми ве эй дусди,
Дестонгьой туь кумег гъисди.
Бегем дусдхогь фурмуш бире,
У э дуьлгьо гье дебире.

Гэзизе кук эн хэлгь бири,
Хэлгээ туь лап хосденбири.
Бегем хэлгьхогь, хэлгээ гъишде,
Мирав эри не вогошде.

Э сер лэггэ мугьум вери,
Э хундеки шоре мэгни.
Эйчуь биё эз кор пою,
Дуьл мэгнихум кор не соху.

Нимелитуьт у дестонгьо,
Туь нуьввьусде сер гирдейгьо.
Гене угьо гъич нимуьруьт,
Гьемишелуьг гье мизигьуьт.

Нум эн шогъир гьисди одлуь,
Хэлгъиш э у гьисд имидлуь.
Шогъире хэлгъ глэзиз дошде,
Гьич вэхд фурмуш нисе сохде.

ГЛЭЗИЗЕ ПАРТИЯ

Мильонгьо вегуьрдуйт ерэгъэ,
Рэхъбери туь сохди женг хэлгъэ.
Бейдогъиш дорембу уьшуьгъэ,
Э дес туь, глэзизе партия.

Мильон дуьл дегесунд шэглмеле,
У элов Октябрь бу келе.
У мунди эй хэлгъгьо нишоне,
Чуьн жоборд, глэзизе партия.

Э у женг бебегъо овурдет,
Хушбэхди, дуьлшори э кифлет.
Бирорут э иму гьер милет,
Нигегъдор, глэзизе партия.

Руз-беруз ободи овурде,
Коммунизм эдейме вокурде.
Имидлуь пушово туь берде,
Товуш хэлгъ, глэзизе партия.

НЕСИГИЭТ ДЕДЕ

Дануьсденуьм туь, кук ме, гьисд глэзизи,
Дедей миё эз эвлод бу сэхд рази.
Игид Ватан кук бисдоге гьисд мозол,
Хурде шириш э туь мибу нищ—хьэллод,

Тейте туьре келе сохде дуьл деде,
Михосд лово: невини дерд, довгlo де.
Дан туь гъэдуьр шолумире имбуруз,
Хэлгъгьo дие небу дердлуь, серегъуз.

Э глутьмуьр туь бисди зиёд расирей,
Руй бебере туь, глзил ме, недирей.
Согь могошдге мидо туьре несиглэт,
Дедей норе эри туь рэхь исэглэт.

Тегьер дедей, ширдор бала Ватани,
Гьич вэхд эзу жиро бире нидани.
У гьем гъувот, гьеми эшгъи эй игид,
Э гьер женггьo э Ватан бош туь имид.

Дануьсденуьм туь, кук ме, гьисд глэзизи,
Дедей миё эз эвлод бу сэхд рази.
Игид Ватан кук бисдоге гьисд мозол,
Хурде шириш э туь мибу ниш — хьэлол.

ШЕГЬЕР ЛЕНИН

Шегьер Ленин—шегьер игид,
Э гьовхой туь хэлгъ бу имид.
Велг торихэ ченд вешенди,
Унжо пури гьинорменди.

Эз ёр хэлгъгьo гьич вэхд нирав,
Нуьгьимуьн руз мегь эн январь.
Сес «Аврора» бисдо эйму,
Э женг Октябрь нишон бурму.

Келе довглой эн Ватани,
Э пушой чум гьисди гьони.
Эз буй барут женггьой гьовхо,
Гьелеш темиз нисди гьово.

Гуйге тозе бине нори,
Раче шегьер веромори
Уш гьисд жофой игиде хэлгь.
Гэлем Ленин доре рач шевгь.

ВАСАЛ Э ДОГЪГЬО

Тегьер гуьзел гуьзелгьо,
Геймиш тегьер гьэруьсгьо,
Сес юш тегьер дурнагьо, —
Гьечи васал оморе.
Догьлуьгьоре эшгь доре.

Эз гьер тараф эн догъгьо
Пур рихденуьт чойлегьо,
Рачуьт сес шэх-шэхэгьо, —
Гьечи васал оморе.
Догьлуьгьоре эшгь доре.

Жовонгьойму рач гьуше
Эдет хунде, вежесде.
Гуьлгьош э дес ченд десде, —
Ини васал омори,
Догьлуьгьоре эшгь дори.

ВОЙГЕЙ ДУЫЛ

Войгегьо, войгегьо,
Ишмунит хьисобсуьз,
Хосденуьм асмуре
Ме винуьм думонсуьз,
Чуьшмере ве менге
Эеки бэхьс гуьрде,
Пуьломе оводу
Э гьер ло вокурде.
Э пушой дерьёгьо
Белкем ме дугь гловуьм,
Э тегьер е чуькле
Астарей асмунуьм,
Э гьэриш эл глулом
Мереш гьисд войгей дуьл:
Хосденуьм омбарте
Веровгу гьуьзуьргууьл.

ХЭГЬЕР

Э чодур пичире,
мигуьрди туь ешмэгь,
Сифетиш пэхьни бу,
веди бу чум энжэгь.
Муьгьбет дуьл духдери,
э гьечу бу пэхьни,
Э глэрей инсонгьо —
инсон нисд зен егьни.
Дохьоргьо ве догьгьо
чуьтам лол бируьтге,
Зенгьош ки ужире
энжэгь бэхд диретге,

Палаше глэрс зенгьо
 пур мисохд чойгьоре,
Пэхьники мигешдуът
 эй дердгьо чорере.
Чуьтаме дуъл иму
 несоху шорире?
Чуьтаме эшгъ небу,
 эй хунде шогьире?
Э гъэриш син-богьи
 гуьзеле улкейму,
Э тэгьер буьлдуьрчин,
 хунденуьм ме изму.
Ни бесдуът, ни духут
 де лэглэй шогьире.
Пэхьники ни дуьздуът
 духдергьой догьире.
Бегем гьич муьгьбете
 дуьздире мидануът?
Муьгьбете эз гъэд дуъл
 векенде нидануът.
Имогьой, жон хэгьер,
 сохденуьм ме шори.
Туь гьисди ударник,
 ме гьисдуьм зен—шогьир.
Имуре войгеи,
 у войге нисд пэхьни:
Хушбэхде рузгьойму
 пур бугу сес мэгни.

ГІЭРУЬС УРУСИ

Дедей мисохд гузет куке,
Мишуморд у руз-сэглэте,

Мивегуьру аттестате.
Кей мерасуь хундеире,

Оммо кукиш верасденге,
Эри хуьшде сохд фикир.
Бурав зуте, небире дир.
Эй вегуьрде сенигӀэте.

Э дуьл дедей дебу мирод,
Эз кук пэхьни у дошдембу,
Воисдембу теке эвлод,
Эз ю дие журу небу.

Бирден е руз нике хэбер
До э дедей, шори сохде:
— Эри бире ме инженер,
Рафденинуьм эри хунде.

Гьеми шори, гьеми гьирке,
Мисохд дедей шиниренге,
Гьэл гуьрд, моч сохд кук хуьшдере
Де гоф не офд эй гуфдире.

Вэхд гирошд зу. Се сал бисдо.
Е руз когьоз омо эзу,
Е дегьборе мегуьрд гьэдо,
Рафд эй хунде э гьунши зу.

Бэгьдевой эн е ченд гофгьо,
Нуввуьсдигьо эри деде,
Духдер гьунши лэгӀэ гьово,
Гуйге бисдо зугьун гуьрде.

Эз некуни чуй бисдо бу?
Зениш мэхьтел бисдо бирден,
Эз же омо инжо садан?
— Чуй нуввуьсди э когьоз у?

«...Хундеире верасденге,
Ниём тэхьно руе хуне.
Дедей, мере гьисди войге:
Йнжо, эдем зен хосде ме».

Дуьл эн дедей бирени хуьрд.
Дедей бисдо дерди-ёси,
Эз гуьломиш у дес вегуьрд,
Кук нисоху де глэруьси.

...Герме рузгьой гьеминон бу,
Чемодане э дес гуьрде.
Е духделе оморебу,
Глэйбе-глэйб у дере куфде.

И келе зен дере вокурд,
Духдериш до э у когьоз.
Э кин гьунши гене у хунд,
Песде вогошд э уревоз.

— ЕгӀни и гьисд вокурдегор, —
Э сер венгесд духдер гьунши. —
Инженери, мисоху кор,
Воисдени бу кирочи.

Эй ехмиши дуьлверовун,
Хьисоб сохде, рази бисдо.
Ве екиге э у товун.
Когьоз куки э дес дегьо.

Гирошденуьт рузгьо, мегьгьо,
Шинохденуьт дуь екире.
— Мереш гьисди туьре хуно
Э Саратов пире деде.

Эгер суьфде кемихьдибор
Сохдембуге э у деде.
Синемишиш мисохд омбор,
Песде дуьл динж бисдо деде.

Гоф нигуфди де зиёди,
Омбор мигуьрд хьуьрмет зене.
Кор хунереш у мивини,
«Мама» уре огол мизе.

Дедей мисохд эзу шори
Ве мигуфди эри хуьшде:
«Миомоге кук ме зури,
Нигьшдуьм гьич кесе хосде».

Омо у руз. Кукиш вогошд,
Мивинуь зен кук тэхьнои,
Эз дуьл деде шори гирошд,
Кук э гьечи омореи.

Сабуьр сохде, песде пуьрси:
— Эхи кук ме туь зен хосдей.
Гуйге юш бу зен уруси,
Песг туь уре не овурдей?

Э ловгьой кук верафд хэнде,
Дедере сэхд гьэл гуьрде.
— У омори эз ме зуте,
Ини гьэруьс э хуне де.

— Шори мере нисди гьэдер!..
Эз дуьли ме гьисди гьэруьс.
Гердойт ишму деш бэхдевер!..
У жун мени, духдер урус.

УЧИТЕЛЬ

Дедей мере эз гьул гьурде,
Берде у но эри хунде.
Имуш бирим руе вози,
Шоримушки — гьэдерсуйзи.

Учителыш деш эшгь мидо,
Гьемыше бу шоре ловгьо.
Гьемме михосд глэзиз уре,
Хуб мивомухд нубогьоре.

Е руз сергьуз у диромо,
Э гьеммейму хуб чум доно,
У э хуьшде омбор домунд
Гуйге дуьл юш бу лап гурунд.

У зиёди гоф не гуфди,
Хуб э ёр ме измуш мунди.
«Довг!о, довг!о! — гуфди бирден. —
Дес кешири беде дуьшмен...».

Гьеммееки мундим мэхьтел,
Чум денорим э учитель.
Гене гуфди у эз иму:
«Мидорим Ватане эйшму».

Гирошд чор сал хуни ве глэрс,
Хилос бисдо халгъгьа эз лерз.
Игидгьойму руе хуне
Вогошденуьт дусдгьо генё.

Учителе глэиллегьо
Миовурдут э ёр гьер бо.

Имогьоиш чигьрет энү
Оморени э пушойму.

Имогьойле бирем деде,
Балай меш гьисд эри хунде.
Нис воисде эри дире
Учителе сергъуз бире.

Э СЕР ГЪОВРЕГЪОЙ ПИСКАРЕВ Э ЛЕНИНГРАД

Э инжо поисди дердименд е деде
Ве эри ферзендгъо эдее гиристе.
Парталгъо вокурди гьеммере сиегьи
Меш уре диремунд сохденуьм глэрс тигьи.

Гуйге у гуьрд сохди дерд ве гъэм хэлгъьоре,
Э гъэд дуьл эн хуьште донори угьоре.
Э жигей гъэмлуье дедегъо э дуьньёгь,
Ёс гуьрде согь глуьмуьр, сохдени у гирьё.

Гъоврегъош э инжо гъэдерсуьз омборуьт.
Э жигей эн воруш глэрс эз чум рихденуьт.
Э тегьер палутдор, у деде муьхькеми.
Дердгъоре гьеммере э гьечи тоб дори.

О дедей! Омборе гъэзобгъо туь дирей.
Четине рузгьореш кем эз сер не сохдей.
Яралуьш туь бирей, хун туьре рихунде.
Увэхди ниофди лугъэй нун эй хурде.

Инжо гъоврегъо диренуьм ченд жерге.
Мигуиге гьеммешу офдорет эз ерге.
О дедей! Овлодгъо сессуьзуьт иглэре.
Туьш гирьё сохдени, сэхд гуьрде лэглэре.

Шиновит, шиновит инсонгьой эн дуйньёгь!
Хун рихди э инжо э тегьер эн дерьёгь.
У салгьой блокада э шегьер эн Ленин
Жоборди бурмунд хэлгь, бугеш лап четин.

Омборе салгьошки эз увэхд giroшдет,
Гьоврегьой Пискарев едигор вэхд мундет.
Ки инжо омогеш э тегьер эн деде
Тоб нидуь дуьл энугь гьэрсгьой чум не рихде.

Гьер дугь гьэрс дедегьо бигьил бу чуйн
нештер,
Эри эн довглохогь ве дуйшмен эни девр.
Де элов эн довгло луьп зере не суху
Гьэксирсуьз жовонгьо, эй бишэгр чуй соху?

ДЕВРМЕ

Ишму, девргьо, ченд giroшдейт,
Эри хэлгьгьо дерд-гьэм гьишдейт,
Оммо деврме эзу девргьо
Тегьигьэглуй гьисди зурбо.

Чуйнки и девр октябри,
Девр азади, гьовхобери,
Э женг деруьт гьэреб, индус...
Эй азади э имбуруз.

Тегьер васал хушбэхдини,
Эй гьер милет мирод уни,
Ние рихуь гьэрс инсонгьо,
Шори сохут гьемме хэлгьгьо.

О, инсонгьой келе деврме,
Муьхькем дорим шолумире

Нерихуь хун, небу беди
Бошим гьэлхэнд эй хушбэхди.

ДУСД

Дусд эри инсон гьисди мелхьэм,
Дусд бугьо инсон никешуь гьэм.
Э дусд бугьо жиге нибоши ёд,
Хуьрметиш унжо мибошу зиёд.

Дусдсуьз парандегьош низенуьт гьич пар,
Бигьил бошут э гьер жиге дусдгьо омбар.
Дусди гьэнет инсони, дусди гьуьмуьр жуни,
Дусдсуьз гироруьтгьо рузгьо эри чьуни.

Дусдире гьувот дим бироргьо,
Нисд гердо эз гьуьлом дуьшменигьо,
Эри дусдгьо очугьи дергьойму гьер вэхд,
Эри нэхогьгьо гьопугьош гьисдуьт сэхд.

БОВОР СОХДЕНУЬМ

У руз, кейки чум вокурде
Э и дуьньёгь дениширем.
Гьемишелуьг дусди бесде.
Инсонгьоре бирор гирдем.

Эз гьэили бовор сохдем
Э ишму ме, одомигьо.
Дануьсденуьм гьэрхунд бирем
Эй вегирде тербиегьо.

Бовор сохденуым э усдогьо,
Комигьоки вокурденуыт.
Э шофергьо ве летчикгьо,
Комигьоки э рэхь деруыт.

Бовор сохденуым э духдиргьо,
Сохденуытгьо дур глэзоре.
Э солдатгьой эн серхэдгьо,
Дошденуытгьо динжимуре.

Э ишму ме боворинуым,
Ишмуш э ме бовор сохит.
Эй инсонгьо ме хосденуым,
Дуь-екире омбар хогьит.

ВЭХД ЖОВОНИ

Тегьер боггьой эн васали,
Гьечу рачи вэхд жовони.
У гьисд васал зиндегуни,
Ве биёвгьой эн инсони.

Бош туь жовон хосдей эн дуьл,
Рачи ди туь тегьер эн гуьл.
Ватан эз туь шори соху,
Имид э туь ёггын бесдуь.

Рэхгьой гуьмуьр лап омбари,
Угьо эйтуь очмиш бири.
Хубе рэхэ дан туь вихде,
Э дузе рэхь ёггын рафде.

Увэхд мофи мозол ве бэхд,
Рузгьош мибу эйтуь хушбэхд.

Мидани туь офде софо.
Ве тэґрифи э гъэд жофо.

МЕПОЙ

Гьер себэхь себэхьмунде,
Пушой мере эйчуй гирде.
Э чумгьой ме тиж медениш,
Нисоху угьо туьре гьимиш.

Ме эри туь дусд нибошум,
Муьгьбет дуьлеш ме нукуьшуьм.
Муьгьбет гьер вэхд азад бири,
Э гужевоз нивегири.

Эй туь муьгьбет не де э дуьл,
Негьогь эйчуй бире билбул.
Э гужевоз бугьо гьисмет,
Эри екиш ниёру бэхд.

Кулок-зуьгьбе бисдоруьтгеш,
Верф ве воруш оморуйтгеш,
Гэтош муьгьбет сокил нибу.
Эри туьш у дэгьэм нидуь.

Меёр мере туь лап визор,
Негьогь мепой эзир эн дор.
Хосдей дуьл ме гьисд э дури,
Э дуьл муьгьбет энудери.

ШЕКУЪЛ БЕБЕ

Мигьровуне чумгьой деде,
Эз сер те пой эн кук хуьшде.
Денишире хуб фегьм сохде.
Гуйге дири уре суьфде.

Э дэгьдэгьэй эн жейлеи,
Э пушой ю юморени.
Чуьтам шуьвер глэилире,
Чуьльекуьм сал фуьрсориге.

Деде-хэгьер, ширине ёр,
Еси бируьт, чумгьошуш тор.
Гуйге думон шиширебу,
Ковре асму веди небу.

Э дуьл гьемме дебу шивен,
Эн ки бу кук, эн ки шуьвер.
Гьэл мигуьдуьт, моч мисохдут:
«Шор вогордош»:—мигифдируьт.

Домор биреш е сал небу,
Гьич эвлде не диребу.
У сал бири кук эз деде,
Недири у гьужоьгь бебе.

Тегьер чендгьо, э келе женг,
Дуьшменгьоре дори у мерг.
Э гьэд глэтош уш домунди,
Эри Ватан хун рихунди.

Бисд сал глуьмуьр жовонире,
У бэхшири кук хуьшдере.

Келе сохде веровунди,
Гьич хьижрони не бурмунди.

— Эйчуь бирей гьэргь туь, дедей?
Бегем мере суьфде дирей?
Гьэрд эвлоди эри рафде,
Гьэлхэнд Ватан эй поисде.

Дуьл эн деде бисдо гурунд,
Похли-похли у глэрс рихунд.
Кук диренге хьол дедере,
Сер гуьрдени эй дуьл доре.

— Мегирис туь, гьирке месох,
Шовглой мере туь гьобул сох:
Верзирени э жофой туь
Миведиром, бош имидлуь.

— Ме сохденуьм э туь бовор,
Дуьл дедере сохош туь шор!
Бура глэзиз, шекуьл бебе!
Туьни эзуш жовон гьеле.

Войгей деде энжэгь уни:
Э и глуьлом бу шолуми.
Чуьн туьнигьо, глэзиз деде,
Нике рузгьо винуьт гене.

* * *

Духдер догьум, войгелуьнуьм,
Туьре, гьуш догь, сэхд хосденуьм,
Э дургьо туь гьэнет зере,
Бер унжиге муьгьбет мере.

Бисдориге туь э серхьэд,
Ватане эй дошде гьэлхэнд,
Мибу кумек муьгьбет дусди.
Эй туь игид Ватан — расди.

Енебуге зере гьугьэр,
Жэхьди сохде эри бегьер,
Э унжигеш муьгьбет иму,
Хьэвес мидуь, кумег мибу.

Э гьержоиш туь бисдори,
Дан, севгили, туьре ёри.
Туьни войгей дуьл духдери,
Э и ватан бэхдевери.

МОЗОЛЛУЬЕ ДУХДЕР

Духдер догьум, ме кеширем дерд глэзоб,
Тегьер эн гьуш э гьэд гьэфес дорем тоб.
Ме лол бируьм, ихдиёрсуьз эй жугьоб,
Пушотегьо гьисмет духдер бу гьечи.

Бебе-дедеш дерд михундут эришу,
Тозе глэил духдериге бу пешму.
Эвлод нихунд денилере эришу.
Пушотегьо гьисмет духдер бу гьечи.

Мигуфдирут нис гуьнжуьсде э духдер,
Бурав хуну, дананию бу звер.
Мигьишд уре эз кор гуьлом бейхэбер,
Пушотегьо гьисмет духдер бу гьечи.

Гоф духдере э гуш нигурд келете,
Нидануьсдуьт гъэдуьр дусди муьгьбете.
Нивотову соки ишу гъирьете,
Пушотегьо гъисмет духдер бу гъечи.

Мигуиге эри парче бу совдо,
Мифурухдут духдергьоре, мивосдо.
Рази бируьт дуьруьжде пул ки мидо.
Пушотегьо гъисмет духдер бу гъечи.

Нипуьрсуьруьт разименди духдере,
Минкин небу винуь ебо доморе.
Огъил буге пул омборте восдоре,
Пушотегьо гъисмет духдер бу гъечи.

Нивинируьт екиш чумгьой глэрсире,
Тегьер лигъоб мигъишд перде кешире.
Мигуиге эдей берде есире,
Пушотегьо гъисмет духдер бу гъечи.

Эй екигьо имбуруз бу глэруьси;
Гогь сес гъовол, гогь сес ошугъ ве сази,
Энжэгъ глэруьс дердименд бу бирази,
Пушотегьо гъисмет духдер бу гъечи.

Согъэ глумуьр э зир кели ве север,
Э зир эн муьрс ве серкуши эн шуьвер.
Мидомундим лов заруьнжи, жон хэгьер.
Пушотегьо гъисмет духдер бу гъечи.

Темиз бисдо эвр эн гъово селт бирден,
Эз зир эн муьрс хилос бири гъони зен.
Дие нибу лов заруьнжи, дердименд,
Мозоллуьни гъисмет духдер э и девр.

Нисд сенигэт гьони зенгьо не хунде,
Э гьер коргьо гьинорменди бурмунде.
Гуьлишоне зиндегуни вокурде,
Мозоллуьни гьисмет духдер э и девр.

Тегьер деде эй шолуми гьэлхэнди,
Тегьер духдер дусдире сэхд дошдени,
Тегьер эвлод Ватане у хосдени,
Мозоллуьни гьисмет духдер э и девр.

СЕРНОМЕ

Хуним мэгни	3
Бу гуфдире	3
О, Одоми	4
Пуъзет туъни	5
Пушобер	6
Нибу жиге	6
Беди хосдиге	7
Мере хъзз оморё	8
Астарайме	8
Раче чигърет	9
Дурим эз еки	10
Севгили	10
Мибошу пешму	11
Биё ёр	12
Эриме офире оморей	13
Духдир — дусдме	13
Туъре диренге	14
Дусде дирё, дуъл миверёв	15
Мозоллуё гъсмет	15
Эшгъ эн муъгъбет	16
Ошугъ бирем	16
Дуъл мере э гоф овурди	17
Шей себэхъи	18
Пешмуни	18
Нисе воисде мере дие	19
Эри пачталъон	20
Эри Дербенд	20
Тэгрифи девр	21

Инсонгьол	22
Биренуът бебегьош	22
Ловой деде	26
Нисе муърде	27
Хогь Ватане	28
Суьмбуьл	29
Э сер гьоврей деде	30
Дор э сер билогь	30
О, дедей	31
О, Догьисту!	32
Зимисду не васал	32
ГӀэзизе хориме	33
О, Ватанме	34
Жоборде зен	35
Гьисмет екиним	35
Фурмуш нисе сохде	37
ГӀэзизе партия	38
НесигӀэт деде	38
Шегьер Ленин	39
Васал э догьгьо	40
Войгей дуьл	41
Хэгьер	41
ГӀэруьс урус	42
Учитель	46
Э сер гьоврегьой Пискарев э Ленинград	47
Деврме	48
Дусд	49
Бовор сохденуьм	49
Вэхд жовони	50
Мепой	51
Шекуьл бебе	52
«Духдер догьум...»	53
Мозоллуье духдер	54

Зоя Юлаевна Семендуева

ВЕРЮ

На татском языке

Рецензент **Х. Анисимов**

Редактор **Б. Сафронов**

Художник **С. Салаватов**

Худож. редактор **В. Черемушкина**

Техн. редактор **В. Гаджиева**

Корректор **А. Семендуев**

ИБ 1308

Сдано в набор 10. 02. 84. Подписано в печать 20. 03. 84. Формат $70 \times 90^{1/32}$. Бумага тип. № 2. Гарнитура «Журнальная». Печать высокая. Усл. печ. л. 2,2: Усл. кр. от. 2,34. Уч.-изд. л. 2,1. Тираж 500. Заказ 623. Цена 20 коп.

Дагестанское книжное издательство Государственного комитета Дагестанской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли

367025, Махачкала, ул. Маркова, 55.

Типография им. С. М. Кирова Государственного комитета Дагестанской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли

367025, Махачкала, ул. Маркова, 51.

20 коп

Зоя Юнаевна Семендуева

ВЕРЮ

На татском языке